

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

Orientació i assessorament en l'àmbit educatiu: Com millorar les estratègies d'èxit de l'alumnat?

Palau Robert, 24 d'octubre de 2018

Segueix el debat en directe via Twitter

#EduEvidències

@FundacioBofill @Ivalua_Cat

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
Jaume
SOFILL
Sofill

ivàlua

Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

Quin impacte tenen els programes d'orientació i assessorament en els alumnes?

Sandra Escapa (Universitat de Barcelona i Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés - URL)

Albert Julià (Universitat de Barcelona)

De quins programes parlem?

Programes d'orientació i assessorament (POA)

Ajudes que ofereixen persones qualificades i capacitades a alumnes de qualsevol edat per ajudar-los a gestionar les seves pròpies activitats de la vida quotidiana, a desenvolupar els seus propis punts de vista, i a prendre les seves pròpies decisions dintre de l'escola

Diversitat de programes:

- Planificació individual
- Guia curricular
- Serveis de resposta

De quins programes parlem?

Diversitat d'objectius:

- **Orientació acadèmica** (rendiment acadèmic)
- **Orientació personal/social** (comportament, estat emocional, apoderament en la presa de decisions)
- **Orientació de trajectòria educativa-professional**

Diversitat de formats segons:

- **Perfil dels participants** (situació socioeconòmica, origen, edat...)
- **Perfil dels responsables** (personal intern o extern, amb o sense formació específica)
- **Durada i freqüència**
- **Sessions individuals o grupals**

Què ens preguntem?

- 1) Els POA **milloren la situació dels alumnes?**
- 2) **Quins** són els **aspectes** que milloren en major mesura?
- 3) **Quines característiques** tenen els programes més efectius en relació amb els objectius que persegueixen?
- 4) En quines **etapes educatives** són més efectius?
- 5) Hi ha diferències en l'impacte dels programes segons les **característiques sociodemogràfiques i socioeconòmiques dels alumnes?**
- 6) En clau de possibles intervencions en el territori, **és recomanable ampliar/implementar aquest tipus de programes i serveis a Catalunya? Quines condicions haurien de complir?**

Com responem les preguntes?

Aproximació metodològica: “Revisió de revisions”

8 metanàlisis

- Disparitat en els estudis que s’inclouen en les revisions
- POA orientats a rendiments acadèmics, a trajectòria educativa/professional i (no tots) a aspectes personals/socials
- Alumnes de primària, secundària i universitat
- Durada variable: des de 2 sessions a 200 hores al llarg d’un curs escolar
- Diversos quant al perfil dels seus responsables i formats

Funcionen els POA?

Titulars

➤ Efectes altament positius i significatius en:

Habilitats educatives: nivell escriptura o resolució de problemes.

- Impactes grans; evidència moderada.

Apoderament educatiu-professional: coneixement diferents opcions per escollir un itinerari educatiu o professional, satisfacció en la presa de decisions

- Impactes grans; evidència moderada.

Actituds i compromís cap a l'escola: comportament dins l'aula, nivell de disciplina, assistència.

- Impactes entre modestos i grans; evidència moderada.

Funcionen els POA?

Titulars

➤ Evidència favorable, tot i que poc extensa:

Habilitats socials: relació amb l'entorn.

- Impactes modestos; evidència moderada.

Salut mental i autoestima: sobretot quan hi ha una persona referent.

- Impactes entre nuls i modestos; evidència moderada.

Resultats educatius: rendiment acadèmic (nota mitjana del curs i de proves estandarditzades).

- Impactes entre nuls i modestos; evidència limitada.

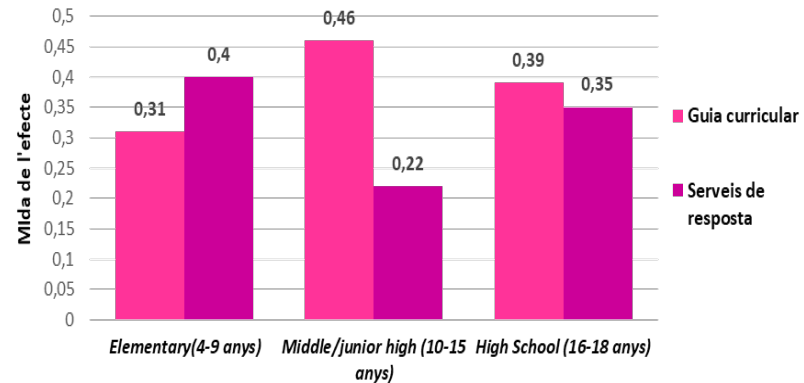

Funcionen els POA?

Característiques dels POA més efectius

➤ Tipus de programa adaptat a l'etapa educativa:

- Programes de guia curricular són especialment efectius a secundària obligatòria i post-obligatòria.
- Els de servei resposta tenen major impacte a primària.
- Alguns resultats indiquen que els programes de planificació individual tenen un impacte superior, tot i que manquen evidències.

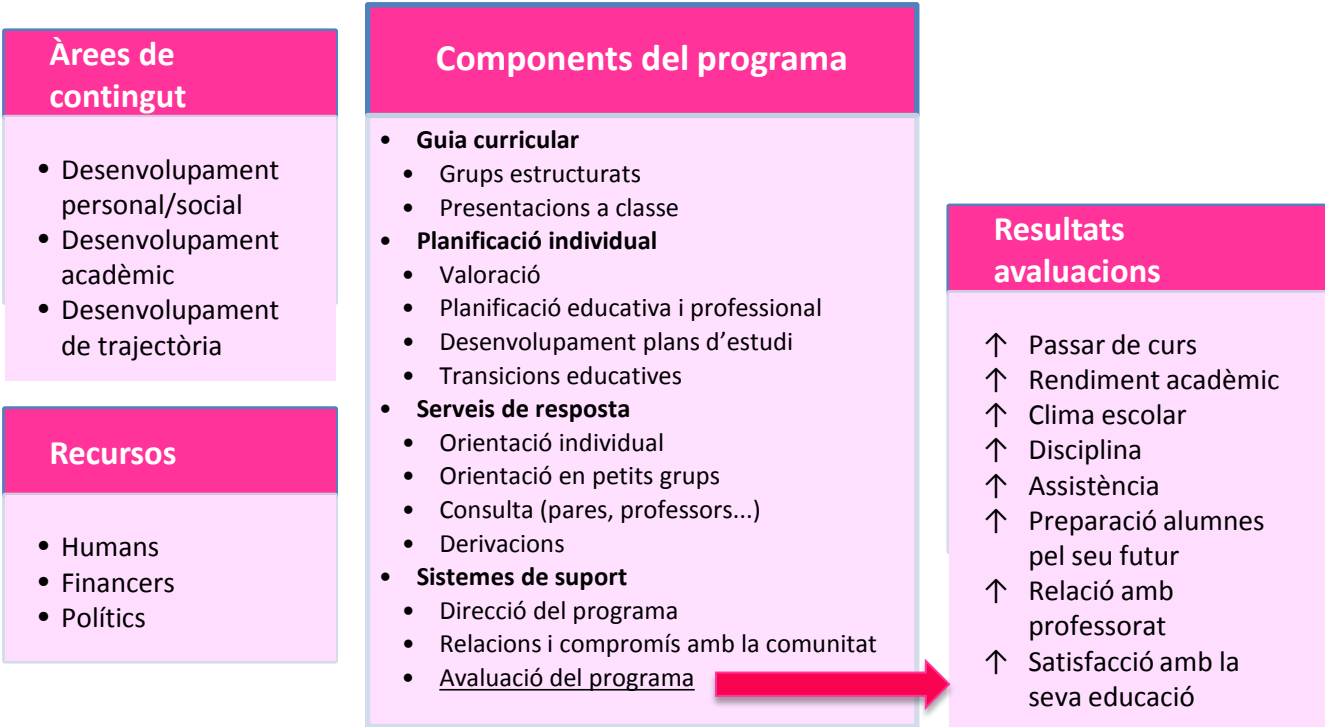
Font: Whiston, S. C., Tai, W. L., Rahardja, D., i Eder, K. (2011). "School counseling outcome: A meta-analytic examination of interventions". *Journal of Counseling & Development*, 89(1), 37-55.

Funcionen els POA?

Característiques dels POA més efectius

- **Combinar orientació individual i grupal** (grups reduïts).
- **Amb una persona referent.**
  - **Orientadors/es** amb formació específica sobre la matèria.
- **Planificació, durada i nombre de sessions**
  - **Depèn de les possibilitats, necessitats i recursos de les escoles, així com el tipus d'alumnat i el tipus d'orientació. Per exemple:**
    - *Washington State Comprehensive School Counseling and Guidance Program Model*: Guia curricular amb una mitjana de 29-30 sessions per curs, en canvi, Planificació individual i Serveis de resposta sense especificar, ja que varia segons el curs i l'alumnat.
    - *Missouri Comprehensive Guidance And Counseling Program*: Serveis de resposta estructurats en 6 o 8 sessions al curs.

Missouri Comprehensive Guidance Programs (MCGP) (Estats Units)

Funcionen els POA?

Perfil d'alumnes que més se'n beneficien

- Segons edat/etapa educativa:
  - ✓ Depèn del tipus de programa.
  - ✓ Sense unanimitat sobre quina pot ser l'etapa més beneficiada.
- Segons nivell socioeconòmic:
  - ✓ Escassa evidència que mostri diferències entre perfils socioeconòmics.
  - ✓ Alguns estudis: impacte més beneficiós per a perfils socioeconòmics baixos.

Student Success Skills (SSS) (Estats Units)

Target: Nois i noies de primària i secundària obligatòria i post-obligatòria.

Abast:

- 9.000 orientadors i professors
- Més d'1 milió d'estudiants

Objectiu: Desenvolupar les habilitats cognitives, socials i d'autogestió dels alumnes.

- Disposa de vuit variants per poder adaptar-se a les necessitats de l'escola i de l'alumnat.

Avaluació del model SSS: més de 20 avaluacions (2003-2015).

- Impacte significatiu en:
  - Rendiment acadèmic (millora en matemàtiques i comprensió lectora)
  - Relació amb els companys
  - Compromís amb l'escola i els estudis
  - Millora d'expectatives
- **Impacte especialment significatiu en estudiants immigrants o de perfil socioeconòmic baix.**

Implicacions per a la pràctica

Incentivar i promoure els POA a tots els centres educatius, combinant el seguiment individual amb el treball grupal, i en diferents etapes educatives:

- ✓ Adaptar-los a cadascuna de les etapes en funció de les necessitats dels alumnes.

Impulsar la figura de l'orientador/a, com a persona referent:

- ✓ Preparar i desplegar el contingut formatiu per aquells que esdevindran referents (acreditar-se com a orientadors).

AVALUAR l'impacte dels programes que es desenvolupin ara o en el futur

- ✓ Oportunitat d'expandir els programes a Catalunya i recollir evidències.

Què
funciona
en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
Jaume
Sofill

ivàlua

Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

Programes d'orientació educativa: evidències i visions des de la nostra realitat

Sílvia Amblàs (DEP Institut)

Algunes consideracions prèvies

☞ Sobre la metodologia

- Consistència de resultats (anàlisi de diversos estudis) + transferibilitat (efectes similars).
- Biaix de selecció/publicació + heterogeneïtat en les conclusions (no concloents).

☞ Sobre el context dels estudis (90% EUA)

- Són referent en el desenvolupament d'eines d'orientació (professional).
- És un model més 'determinista'.
- L'orientació és un concepte que incorpora característiques prou transversals, és plausible la transferibilitat de part del coneixement generat.

☞ Sobre l'orientació

- Variabilitat d'activitats, objectius, perfils, agents...
- Context (múltiples agents orientadors).

Funcionen els programes d'orientació?

Bones notícies...

L'orientació serveix!!!

De fet... bones notícies per partida doble...

**Les evidències presentades ens aporten coneixement
per millorar el disseny
i la implementació dels programes d'orientació.**

En quins aspectes?

Aspectes amb un impacte positiu elevat:

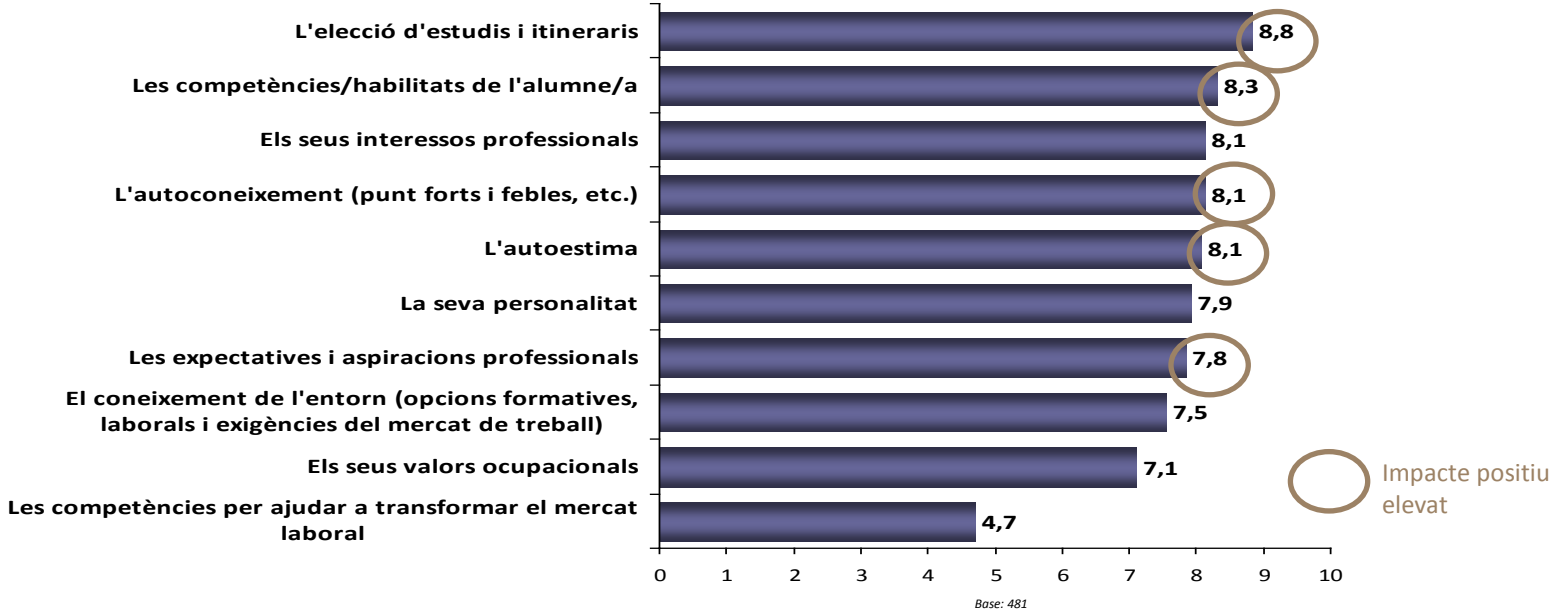
- Actituds cap a l'aprenentatge i compromís escolar (assistència, comportament a l'aula, disciplina).
- Habilitats educatives (escriptura, resolució de problemes...).
- Apoderament (coneixement dels diferents itineraris, satisfacció/seguretat amb la decisió presa).
- Autoestima i seguretat en un mateix.

En quina mesura es treballen aquests aspectes en el nostre context?

* Dades extretes de l'informe *Impacte de l'orientació professional de joves en el desenvolupament de competències per a l'accés i la transformació del mercat laboral*. UAB, IFIHP, EDUCAWEB i DEP Institut (coord. Màrius Martínez). Recercaixa 2012. Mostra: 481 centres d'educació secundària, obligatòria i postobligatòria, i centres de formació de persones adultes de Catalunya. Treball de camp: abril-desembre 2014 (amb la col·laboració del Departament d'Ensenyament i patronals).

En quins aspectes?

Al centre, en quin grau es desenvolupen a través de l'orientació els aspectes següents...*
Escala del 0 'no ho treballen gens' al 10 'ho treballen totalment'

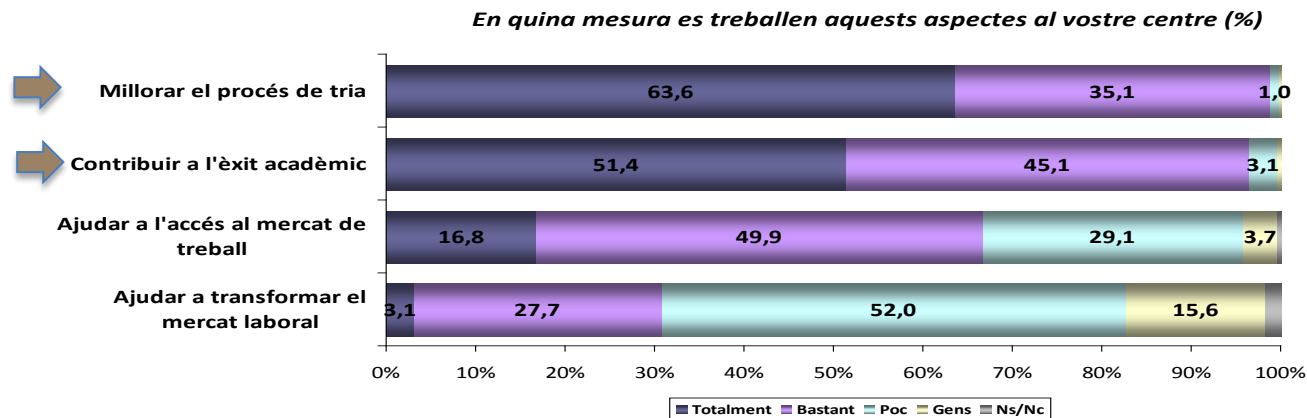

* Dades extretes de l'informe *Impacte de l'orientació professional de joves en el desenvolupament de competències per a l'accés i la transformació del mercat laboral*. UAB, IFIHP, EDUCAWEB i DEP Institut (coord. Màrius Martínez). Recercaixa 2012. Mostra: 481 centres d'educació secundària, obligatòria i postobligatòria, i centres de formació de persones adultes de Catalunya. Treball de camp: abril-desembre 2014.

Quines característiques tenen els programes més efectius?

Àmbits:

- Poca incidència pel que fa al rendiment educatiu. En canvi, impactes significatius en l'apoderament de l'alumnat en el procés de tria.

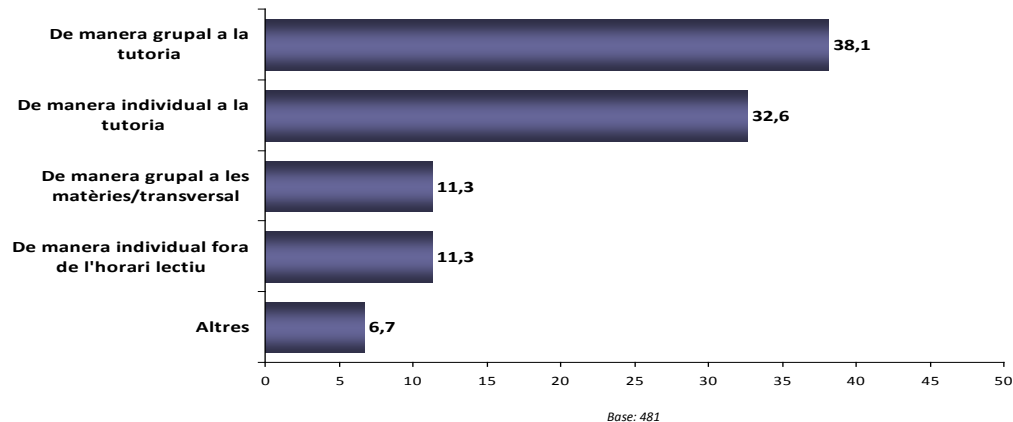

Quines característiques tenen els més efectius?

Orientació grupal vs individual:

- Les sessions individuals tenen un efecte més elevat però els programes que combinen les dues estratègies obtenen resultats més efectius.

Del temps total dedicat a l'orientació acadèmica i professional, en quin percentatge es porta a terme... (mitjana)

☞ El 35% fan majoritàriament orientació grupal; el 25% fan majoritàriament orientació individual; i el 40% reparteixen 40-60 entre els dos formats.

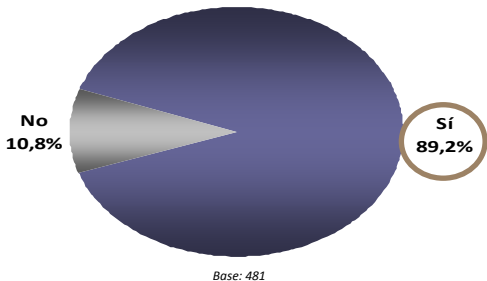
Quines característiques tenen els programes més efectius?

→ → → → → ↑
Què funciona en educació?

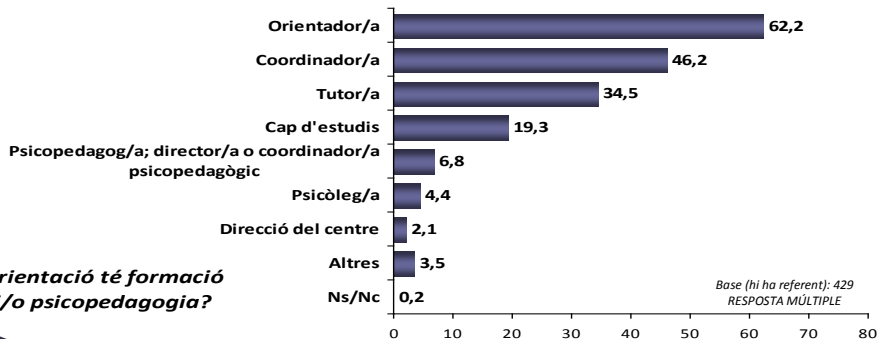
Perfil orientador:

- Els programes amb un referent o coordinador amb un perfil específic d'orientador tenen més freqüentment efectes substancials.

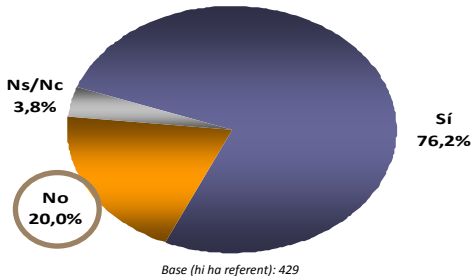
Al centre hi ha una persona que coordina i dinamitza l'orientació? (%)

Perfil de qui coordina i dinamitza l'orientació (%)

Qui coordina i dinamitza l'orientació té formació en psicologia, pedagogia i/o psicopedagogia?

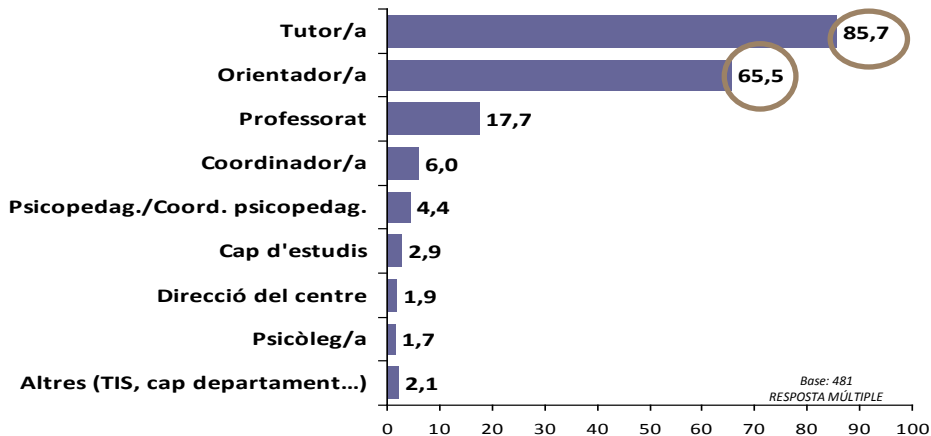
☞ Pel 67% no és la tasca principal.

Quines característiques tenen els més efectius?

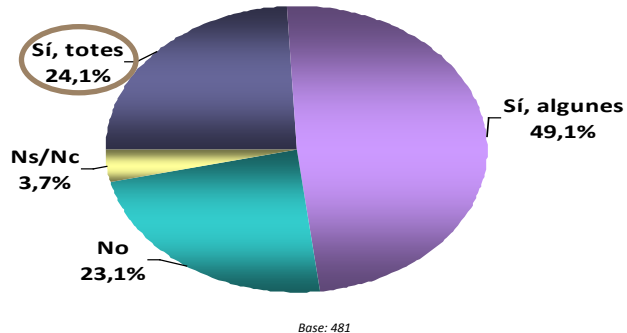
→ → → → → Què funciona en educació?

- Els programes amb orientadors/es amb formació sobre la matèria i les tasques a desenvolupar tenen major efecte.

Quin és el perfil dels/les professionals que desenvolupen el gruix de les tasques d'orientació? (%)

I tenen/reben formació específica per portar-les a terme? (%)

☞ El més habitual és que la formació específica es rebi a través del Departament d'Ensenyament (73,9%).

Quines característiques tenen els programes més efectius?

Perfil dels participants:

- No hi ha resultats concloents. Tot i que s'apunta un major impacte en perfils socioeconòmics baixos.
- L'orientació, sens dubte, ha de ser una eina contra l'exclusió social. Tanmateix, quan es planifica s'ha (s'hauria) de garantir que tot l'alumnat està atès (molt sovint la tasca de l'orientador és reactiva, centrada en detectar necessitats).

Durada i freqüència:

- No hi ha consens sobre l'etapa educativa amb beneficis més significatius.
- L'orientació és (hauria de ser) permanent no per 'moments'. Sí que hi ha uns moments de tria; l'orientació ha (hauria) de ser una forma d'acompanyar en la maduració d'aquestes decisions al llarg de la vida.

Implicacions per a la pràctica

Algunes propostes sobre els àmbits:

- ☞ Per ser treballada com un **procés** (al llarg de la vida) i no només com una intervenció/activitat en un moment puntual, la **planificació** i la disposició de **recursos** per part del centre és fonamental (coordinació, referent...).
- ☞ El desenvolupament de les competències per a la gestió de la carrera professional (**CMS**) és un element clau per incidir en l'**apoderament** de l'alumnat i garantir l'**efecte transformador** de l'acció orientadora.
- ☞ En el nostre entorn hi ha **múltiples agents orientadors** que ens permeten treballar des de l'òptica orientadora: aprofitem-los!

Implicacions per a la pràctica

Algunes propostes sobre el tipus d'activitat:

- ☞ **Diversificar** les activitats que s'ofereixen a l'alumnat sembla ser la forma més efectiva de maximitzar l'impacte de l'acció orientadora.
- ☞ Per això pot ser una bona estratègia **posar a disposició de l'alumnat**, de forma permanent, eines i continguts que afavoreixin l'accés, consulta i demanda d'informació (centre de recursos físic o virtual, diversificació de canals per a fer consultes...).
- ☞ L'orientació no es desenvolupa aïlladament, el context té un pes rellevant. Cal oferir espais adreçats a les **famílies** que els aportin eines per acompanyar els seus fills i filles en la construcció del seu itinerari acadèmic, professional i personal.
- ☞ Per consolidar activitats i/o metodologies seria bo identificar iniciatives i/o **pràctiques de referència** (en base a evidències) que puguin ser transferides.

Implicacions per a la pràctica

Algunes propostes sobre el perfil de l'orientador/a:

- ☞ Garantir la **formació**, tant dels referents com dels que porten a terme el gruix de tasques d'orientació. En aquest sentit, els tutors/es tenen un paper clau (generalista de l'orientació) a l'hora d'identificar necessitats orientadores especials (orientador especialista).
- ☞ Al mateix temps, el **professorat** ha de conèixer, encara que sigui de manera genèrica, les diferents opcions per acompanyar l'alumnat i mostrar-li les possibilitats existents.

Algunes propostes sobre els participants:

- ☞ És primordial la **detecció precoç** i la possibilitat de donar suport a l'alumnat en risc d'abandonament.
- ☞ Dotar de major importància l'orientació durant l'**educació primària** podria potenciar les habilitats i capacitats de l'alumnat.

Implicacions per a la pràctica

Algunes propostes sobre l'avaluació:

- ☞ **Sistematitzar** en els plans i programes d'orientació la definició dels **objectius i outcomes/impactes** esperats. Així com elaborar una proposta d'indicadors mínims a avaluar en el seu desplegament (www.keywayproject.eu).
- ☞ **Avaluar** de forma sistemàtica els plans i programes **pilot**. L'administració pot ser un agent de canvi.
- ☞ **Millorar la connexió** entre recerca i pràctica orientadora (cooperació, publicació, participació en projectes d'avaluació...).
- ☞ **Promoure formació** específica als centres sobre avaluació (anàlisi de recerca, metodologies, aplicació...).

Reflexions del debat 26/09

6 idees +:

1. Reforçar l'aproximació **universalista** de l'orientació (l'orientació ha de transcendir el centre).
2. Incidir en la **planificació educativa** (important paper de les xarxes orientadores en clau territorial).
3. Definir el paper dels diferents agents orientadors i **posar en joc els diferent rols**: el professorat, el tutor/a, la figura d'un referent al llarg de tota l'etapa educativa (co-tutor); orientadors externs...
4. L'orientació com a un **eix vertebral i integral** del sistema educatiu i de les seves institucions, no en forma de 'programes' aïllats (per exemple, incorporar l'orientador/a a la direcció).
5. Treballar el nivell d'**expectatives** de l'alumnat (així com el de les seves famílies i docents) i desenvolupar competències per a fer front a les barreres estructurals.
6. **Incorporar l'alumnat**, ja no en la seva orientació, sinó en el propi el disseny d'estratègies orientadores.

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
Jaume
SOFILL
Sofill

ivàlua

Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

Moltes gràcies!!!

Sílvia Amblàs (DEP Institut)

TAULA RODONA

Modera: Ismael Palacín, Director de la Fundació Jaume Bofill

Participen:

- **Manel Merino, Director de l'Institut Torre Roja (Viladecans).**
- **M. Carmen Olaya, Directora de l'Associació SaóPrat.**
- **Neus Gómez, assessora de la Gerència de Serveis Educatius de la Diputació de Barcelona.**
- **Sílvia Amblàs, Directora de DEP Institut.**